

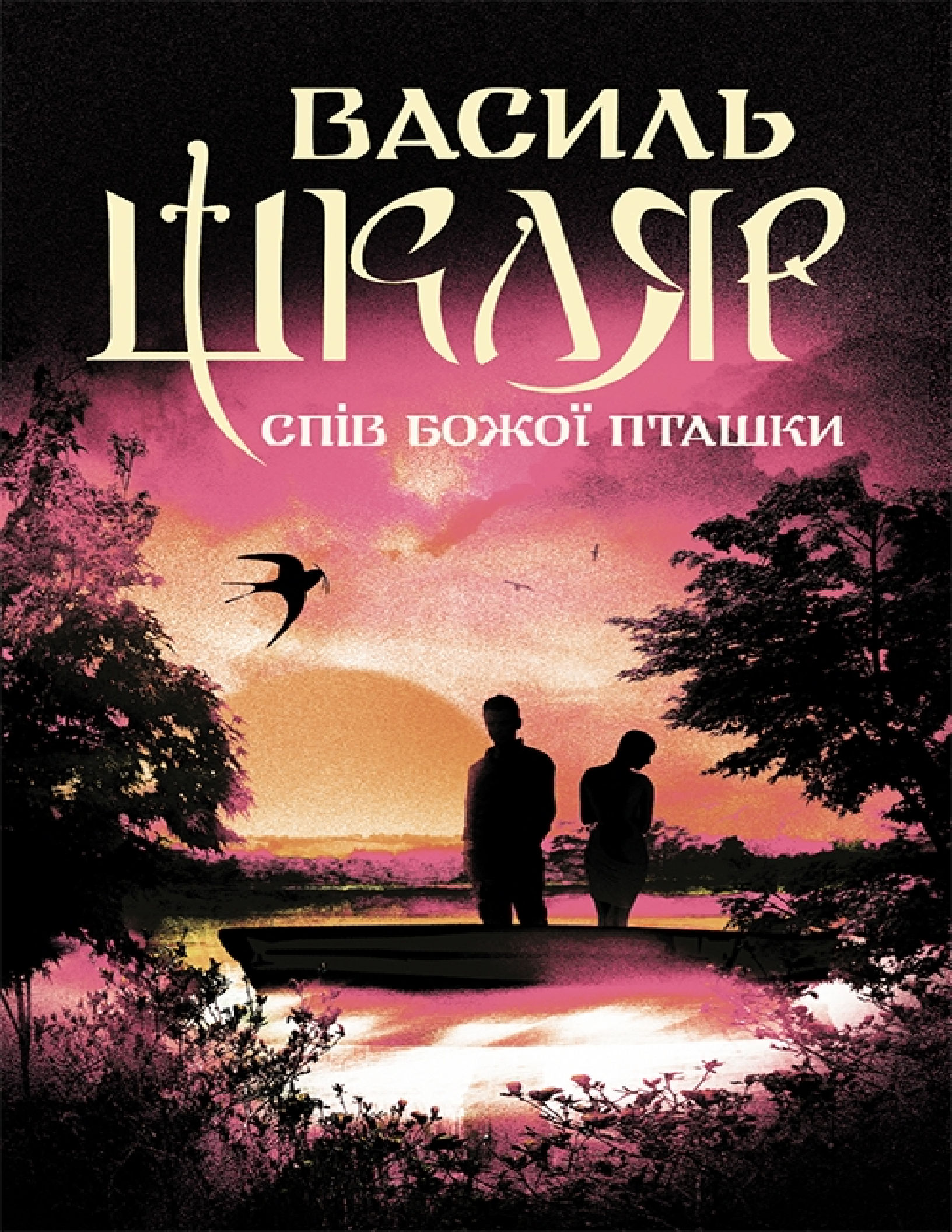
Спів Божої пташки

Про книгу

У годину зневіри і краху надій мусиш зупинитися в пошуках точки опертя. За день до Чорнобильської катастрофи він звільнився з роботи і став невіддільним митцем. Та чи можна звільнитися від свого минулого? Втекти від втраченого кохання, самотності й фатальних життєвих обставин? На цьому шляху він зустрічає незвичайну жінку, здатну зцілити душу й повернути жагу до життя. Але жереб знову кидає той-таки фатум.

ВАСИЛЬ ЩЕРАСЯ

СПІВ БОЖОЇ ПТАШКИ

СПІВ БОЖОЇ ПТАШКИ

ВАСИЛЬ
ЩЕДЯР

СПІВ БОЖОЇ
ПТАШКИ
(НОСТАЛЬГІЯ)

Роман

ХАРКІВ **КЛУБ** СІМЕЙНОГО
2020 **ДОЗВІЛЯ**

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2020

ISBN 978-617-12-8167-7 (epub)

Жодну з частин цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Електронна версія зроблена за виданням:

Дизайнер обкладинки Петро Вихорь

Шкляр В.

Ш66 Спів Божої пташки : роман / Василь Шкляр. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2020. — 288 с.

ISBN 978-617-12-8114-1

У годину зневіри і краху надій мусиш зупинитися в пошуках точки опертя. За день до Чорнобильської катастрофи він звільнився з роботи і став непідлеглим митцем. Та чи можна звільнитися від минулого? Втекти від втраченого кохання, самотності й фатальних життєвих обставин? На цьому шляху він зустрічає незвичайну жінку, здатну зцілити душу й повернути жагу до життя. Але жереб знову кидає той-таки фатум.

УДК 821.161.2

© Шкляр В. М., 2020

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2020

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2020

Туга за справжнім

Студент філології столичного університету Василь Шкляр дебютував молодіжною повістю «Сніг», у якій були всі прикмети тодішньої (середина сімдесятих років минулого століття) літературної моди: трохи романтики, трохи книжкової мудрості, трохи молодечого позерства. Це було відлуння тих мотивів, які з'явилися в літературі після приходу в неї «шістдесятників» за часів «відлиги».

Шкляр і його літературні ровесники опинилися вже в інших політичних координатах — «відлига» скінчилася, почалися заморозки. Тодішні літературні прозеліти сумлінно наслідували «шістдесятників», але не могли (бо хто б їм дозволив?!) піти на цілковиту соціальну й громадянську відвертість.

Письменники — особливо ж молоді, сповнені творчого честолюбства — не можуть відкладати ідейно важливі задуми на далеке майбутнє, де будуть сприятливіші умови. Вони або емігрують в історичну, фантастичну чи іншу тематику, віддалену від сучасності, або ж удаються до езопівської мови. Кожен має можливість вибору щодо вибудови власної творчої біографії.

Василь Шкляр, якийсь час ступаючи в сліди Григора Тютюнника (це була його літературна «школа», і, до речі, дуже добра школа), дедалі помітніше виходив на свій самобутній шлях. «Ностальгія» («Спів Божої пташки») — особливо показовий у цьому розумінні епізод у літературній біографії Василя Шкляра. Це своєрідний прелюд у творчості прозаїка тютюнникової «школи» до нового Шкляра, який легко виходить за рамки цієї «школи» і знаходить нову стилістику. Його головний герой Микола Погорілий нагадує героя «Снігу», який подорослішав і опинився в нових часових реаліях. Так Шкляр мовби повернувся до себе після тривалої подорожі, в яку він вибирався за літературними студіями. (Принагідно скажемо, що в багатьох авторів виразно відчутна відсутність за ними таких подорожей-«шкіл» — у них немає ні стилю, ні художньої пластики, їм ніхто «не ставив руку». Хоча в основі мистецтва прози лежить віртуозне володіння ремеслом.)

«Ностальгія» — це туга під льодовиком стагнації за кращими часами. «Ностальгія» — це туга героя за повноцінним життям.

«Ностальгія» — це один із діагнозів суспільства, в якому волею долі приречені існувати персонажі роману.

Читаючи пізніші твори Шкляра — «Ключ», «Кров кажана» («Нікуб»), «Елементал» («Самотній вовк»), — не можна не помітити їхньої генетичної спорідненості з «Ностальгією». У ній, хоч і в ембріональному вигляді, є чи не всі ідейні мотиви й стилістичні прийоми, з яких вирости ці романи. Тут і несподівані повороти сюжету (дефіцит української прози), і демонізація певних явищ та персонажів, і щоразу надзвичайно цікава життєва історія, покладена в основу кожного твору. Шкляр — на подив цікавий оповідач. У нас так багато прісних і нудних нарацій, автори яких мовби заповзялися спростувати визначення прози як мистецтва слова. І якщо вже зайшлося про слово, то тут і дивовижне лексичне багатство, і яскрава, справді індивідуальна стилістика. У «табелі про ранги» стилістів української прози Шкляр — одна з давно визнаних констант. Від його текстів отримуєш буквально фізичну насолоду.

Хоч часові координати «Ностальгії» від нас віддалені, та, перечитуючи роман сьогодні, знову допевнюєшся у дивовижному феномені: справжні тексти мають у собі ті таїну і магію, які дозволяють їм не старіти.

А ностальгія супроводжує в цьому світі кожне покоління. Ностальгія за тим, як повинно бути в житті, а не як є. Ностальгія як заперечення. Як погук справжності. І все це виразно вилунює зі Шкляревої ностальгії.

*Михайло Слабошпицький,
лауреат Національної премії
імені Тараса Шевченка*

Увійдьте тисними ворітьми, бо просторі ворота й широка дорога, що веде до погибелі, — і нею багато хто ходять.

Бо тісні ті ворота, і вузька та дорога, що веде до життя, — і мало таких, що знаходять її!

Євангелія від св. Матвія

Якоїсь миті йому здалося, що будинок цей зовсім порожній, що в ньому немає живої душі, крім отої нещасної кицьки, яка без угаву кричить за стіною, — видно, господар виїхав з міста, а її, бідолаху, забув, покинув у поспіху напризволяще.

Микола почув той крик одразу, переступивши поріг своєї квартири і прислухаючись, чи вдома Софія, але на нього війнуло затхлою пусткою давно не провітрюваної оселі, перестояна тиша вкучала його, наче вата, і Микола завмер, коли крізь цю глухоту до нього пробився тонкий, щемливо-пронизливий голос:

— А-а-а... а-а-а...

Хто? Звідки?

Він спершу подумав, що десь у сусідів плаче дитина, а потім таки розібрав, що ні, то надривається кішка, і крик її, схожий на плач немовляти, зрушив у ньому тривогу, ще невиразну і кволу, але вже невідступну.

Усмішка, приготовлена для Софії, спала з лиця, як невдало причеплена маска, він пройшов на кухню, виклав на стіл пакунки, виставив у холодильник пляшки і знову завважив, яке мертве повітря у їхній квартирі — наче ніхто тут не жив, не дихав, не торкався цієї перетлілої тиші. Щоправда, у спальні постіль була розібрана, на прим'ятій подушці лежала розгорнута книжка, і косметичне безладдя на трюмо підказувало, що все гаразд, усе тут, як і раніше.

Зрештою він здогадався, що Софія і досі не відчиняє кватирок, незважаючи на вперті поради радіо й телебачення, хоч сама працює на тому ж таки телебаченні, сама ж і готує ті оптимістичні прогнози в ефір. Ось незабаром прийде й сокорітима, як брала інтерв'ю в самого міністра і як той, сіромаха, приголомшений її вродою, шепнув не для преси, що скляночка доброго «Каберне» — це, звичайно, не порятунок від радіації, але й завадити не завадить.

Втім, спочатку Софія здивується, як це Микола опинився у Києві (не подзвонив, не попередив), заохкає, що лишив малого в селі на чужих людей, краще б узяв із собою, вона так скупає за Петрусем, за ними обома так сумує, що немає вже сил.

Софія справді розлучалася з ними тяжко, хоч їхали не за тридев'ять земель, та, коли поїзд рушив, Микола побачив крізь вікно вагона, як по її щоках, мов горох, покотилися сльози, і стислося серце від жалю до Софії, що от він їде, а вона, жінка, лишається тут. Сама залишається. Виходило, наче Микола її обхитрив, хоч і в думці такого ніколи не мав, усе вирішила Софія.

Так склалося.

За день до того, як grimнув Чорнобиль, Микола прийшов додому пізно вночі, прийшов веселий, сказав:

— Все.

Софія сиділа на кухні в нічній сорочці, курила, не в затяжку, а так, щоб показати, що вона хвилюється, жде, а він десь гуляє, однак не дорікнула Миколі й словом, навіть, здається, зраділа, що він у гуморі, підсів до неї погомоніти. Останнім часом у нього рідко з'являлось таке бажання, цілими вечорами просиджував у своїй кімнатині, щось там писав, мучився, а коли й виходив, то був, як хмара, мовчав, і те затяте мовчання Софія зносила тяжче, аніж скандал.

Він і сам страждав від нього не менше, знав, що це зводить між ними ще більшу стіну, але й у словах не знаходив ради: минув для них той золотий час, коли можна говорити про дощ і про сніг, про моди і фільми, про снігову людину й солом'яного бичка, можна говорити, зазираючи одне одному в очі, несусвітні дурниці й знаходити в тому неабияку втіху.

А тоді, пізно вночі, він прийшов хмільний, веселий, сказав:

— Все!

— Що все? — спитала Софія.

— Я послав того самодура під три чорти.

— Шефа?

— Авжеж. Виказав усе, що про нього думав, і поклав на стіл заяву.

— Ти пішов з видавництва?

— Уявляєш, натрапляє він у рукописі на те місце, де чоловік купує цукерки «Пікова дама», викреслює навхрест, а мені погрожує доганою. Вгадай чому? — У Миколи був той вигляд, який Софія називала «равлик-павлик виставив ріжки».

— Гм... Дефіцитні цукерки?

— Я теж спершу подумав, що Лука Лукич засумнівався в правдивості такого факту. Але річ не в тому.

— «Пікова дама»... Щось пов'язане з картами?

— Та ні, — тішивсь Микола. — Ніколи не вгадаєш, я сам довго не міг второпати, де тут крамола.

— То де ж?

— А в цукерках!

— Ну, звісно. — Софія знизала плечима: заgrimів з роботи й гопки скаче. Загадки загадує.

— Виявляється, «Пікова дама» з лікером. А це, каже Лука Лукич, алкогольна пропаганда. У той час, каже, коли весь наш народ бореться із зеленим змієм... Ну, тут уже я не стримався, послав його...

— А сам куди? На кондитерську фабрику? Чи на лікеро-горілчаний? — зловтішно спитала Софія.

— А нікуди! — сказав він, вловлюючи розчарування в її голосі. І повторив дразливо: — Ні-ку-ди!

Софія змовчала. Знала, що зачепи його зараз за живе, і Микола знову заб'ється у свою мушлю, набере в рот води — не достукаєшся, не догукаєшся.

— Знаєш, що я написав у заяві? «Прошу звільнити мене з роботи. Я стомився».

— Це схоже на тебе.

Софія хотіла було взяти нову сигарету, але тут його долоня лягла їй на руку: не треба; і цей лагідний, примирливий жест її насторожив. Вона подивилася йому в очі й побачила, що радості там ні грамини, його сірі очі були сиві й сумні, як осінні дими. Де й ділася дженджуристість — Микола притих, опустив плечі, але це була не та мовчазна похмурість, якою він одгороджувався від Софії, це був сум, відкритий для неї.

— Я справді стомився, — сказав він.

Софія мовчала, відчуваючи, що це тільки початок розмови.

— Стомився так жити. Не сердься на мене, але думаю, що якийсь час нам треба побути нарізно. Спочити одне від одного.

— Ми й так спочиваємо вже давно.

— Ні, ти знаєш, про що я кажу.

— Що ти надумав? — обережно спитала вона.

— Я поїду.

— Куди?

— В село, — сказав він.

— Надовго?

— Не знаю. Може, на місяць, може, на два. Врешті-решт, я ще не був у відпустці.

— Ти можеш взяти малого. Хай побігає на природі.

— Я не до матері їду.

— Не розумію.

— Я оце був у Стаха. У нього є хата над річкою. Там ніхто не живе. Тітка померла, а хату переписала на Стаха. Це кілометрів за триста від Києва. Саме те, що мені зараз треба.

— Не розумію, чому тобі не поїхати до матері. Узав би малого, було б кому за вами доглянути.

— Ні, Соню, це дуже близько. І потім... я не гуляти їду. Звичайно, можна й порибалити, Стах каже, що там розкішна риболовля, але справа не в цьому.

— А в чому? — спитала Софія, і в її голосі забряжчали прискіпливі нотки. — У тому, щоб далі від нас?

— Ні, — лагідно мовив Микола: було приємно, що її це не радує. — Мені треба сховатися десь у глухий куток. Хочу написати одну річ.

— Кіносценарій?

— Звідки ти знаєш? — Микола так здивувався, наче вона читала його думки. Однак усе було дуже просто.

— Ти викидаєш у сміття купи паперу. Я дещо читала.

— Он як. Я радий, що ти така уважна до мене, — сказав він. Це була правда.

— Навіть те, що ти рвеш, мені дуже подобається. Але боюся, що кіностудія тільки висотає з тебе нерви. Сам знаєш, що то за контора.

— Знаю. Можливо, так і буде, як ти кажеш. Проте воно мене мучить, Соню. Ти розумієш?

— Добре, якщо тільки це, — мовила Софія, викликаючи його на одвертість, але Микола вів далі:

— До того ж вони схвалили мою заявку.

— Найчастіше все на цьому й кінчається.

— Так, але принаймні я отримаю чималий аванс, щоб кілька місяців не думати про шматок хліба. Я робитиму те, що хочу, зі спокійною совістю. Це головне.

— Спершу ти говорив про місяць-другий, а тепер про кілька?

— Не знаю, як воно вийде.

— Дивися, — кинула вона. — Діло твоє.
— Ти боїшся, що доведеться повертати аванс?
— Я не того боюся.
— Все буде добре, Соню.
— Чогось мені тривожно, — мовила Софія. — Розкажи мені про свій сценарій.
— Тобі справді цікаво?
— Дуже. Про що він?
— Про що? Про дерева... траву... любов...
— Гарно, — сказала Софія. — Це дуже гарно: про дерева, траву і любов. А якою буде вона?
— Хто?
— Та жінка. Якщо є любов, то мусить бути й жінка, правда ж?
— Звичайно. Вона буде схожа на тебе, — чудно всміхнувся Микола. — Темні очі, повні хтиві уста...
— Які уста?
— Чуттєві, — сказав він. — Жаль, що не знайдеш такої вродливої акторки.
— Жартуєш, — сказала Софія, не приховуючи задоволення. — А ти знаєш, який завтра день?
— Здається, п'ятниця.
— До чого тут п'ятниця? Я так і знала, що ти забудеш. Десять років, як ми з тобою зустрілися.
— Справді?

Він мав погану пам'ять на дати, і Софія завжди нагадувала йому про дні народження та маленькі ювілеї їхнього родинного життя. Одного разу, коли його допитував слідчий, перескакуючи з п'ятого на десяте, щоб заплутати і збити з пантелику, Микола не міг відповісти, коли він одружився. Сказав, що мусить подивитись у паспорт. Слідчий не витримав і зірвався на крик: «Перестаньте клеїти дурня!» Але то була правда: дня реєстрації шлюбу він не пам'ятав, як і не пам'ятав, якого числа зустрів Софію. Навіщо? Зате до найменших подробиць міг пригадати той день, той ласкавий квітневий день...

Микола саме виписався з лікарні, де пролежав більше місяця, і, коли вийшов надвір, перед очима попливли золоті кружала. Він аж осліп від весняного світла, сп'янів од тугого повітря і не пішов — поплив

у сонячній повені. Не хотілось ховатися від цього раю в тролейбус, рушив пішки через Сирець, дарма що перехожі зглядались на нього, як на причинного, та й було чому дивуватись: надворі літнє тепло, а на Миколі кроляча шапка, пальтечко, давно не чищені чоботи, висхлі у лікарняній коморі, як постолі. Про таких чудопалів у Миколиному селі казали, що вони серед літа зривають зиму, тут, у місті, либонь, гадали, що в нього не всі вдома, та хай: Микола ліг у лікарню, коли мели березневі планети, а тепер на носі був травень, дерева ясніли молоденькою зеленню і ранні сирецькі абрикоси стояли проти сонця у золотому цвіту.

Заворожений, він забув навіть перекинути через руку своє блаженське, ще студентське пальто, так і йшов, і дивився, дивився, вбирав у себе очима те молоденьке листячко, той золотий цвіт і звабу жінок, які навесні, знявши із себе зимовий одяг, відкрившись, так гарнішають і хвилюють. То нічого, що зараз вони настрахано його обминають, у Миколи ще все попереду, вони ще почують про нього. І якщо хочете знати, то знамениті поети не ходять у фраках, ну хіба що вже потім, коли їм вручають Нобелівську премію і вони галантно цілують ручку шведській королеві, тоді можна, чого ж, а замолоду вони живуть на горищах і в комірчинах і, буває, зубами вирівнюють останню двокопійчану монетку, щоб подзвонити до своєї коханої. Це — епохальні поети. Хоча... Як там він колись писав?

Епохальні поети рано вмирають
І сумують за тюрмами і казармами,
Вони рідко оволодівають
Дівчатами незайманими.
В епохальних поетів своя релігія,
Хоча й не відділена від держави,
Епохальні поети — це справді реліквія,
На кожне їх слово — по два жандарми.
Епохальних поетів читають під ряднами,
Тоді як вожді здувають із пива піну,
Епохальним поетам дають відрядження
Будувати оселі в Сибіру.
Епохальні поети вільні й за ґратами,
Їх ніколи не кида в апатію,
Вони не продають єдиної матері
Задля великої хартії.
Епохальні поети не встряють у дебати,
Який плащ у повії скоріш промокати,

Епохальних поетів з «ізмами» сватали,
Та в житті ж то були провокатори.
Епохальних поетів з життя викреслюють,
А вони ходять, як тільки смеркне,
Вони не отримують премій-векселів,
Епохальні поети — лауреати безсмертя.

Вірш цей, звичайно, не надрукували, сказали, що він ні до чого не кличе. Взагалі з того, що писав Микола, нічого не друкували. Останню свою добірку він носив до поважного журналу, де поезію вів такий же поважний і, як здавалось Миколі, непоганий поет. То були вірші про рідне Миколине Полісся. Відомий поет, на диво, не попросив прийти через місяць, а прочитав добірку відразу. Це був делікатний і чемний чоловік, схожий на сільського вчителя. Він прочитав, зітхнув і сказав:

— Ви ще зовсім молода людина. Звідкіля у вас стільки смутку?

Микола знизав плечима. Таке він уже чув. І не знав, що відповісти, мовчки забирав свої вірші та йшов собі геть. Але цього поета він шанував і спробував пояснити:

— Українці — люди сентиментальні...

Поет здивовано подивився на Миколу, злегенька всміхнувся.

— Я нічого не маю проти лірики, — сказав він. — Але ж на вашому Поліссі, крім лісів та озер, є багато прикмет сучасності. Зараз, наприклад, там зводиться гігант Чорнобильської атомної. Чому б вам і про це не написати?

— На атомній я не був, — стримано сказав Микола.

— Ви талановита людина, і, якщо хочете, я організую вам відрядження на АЕС. Соціальне замовлення, так би мовити. Напишете поему, і ми їй дамо зелену вулицю.

Микола дивився на відомого поета і не міг зрозуміти: це він серйозно чи, може, розіграє? Той раптом затнувся, опустив очі.

— Вибачте, — сказав Микола, — віршів на замовлення я не пишу.

— Ну й даремно, — кинув поет. — Цього не цуралися навіть великі.

— Так, але вони писали не ради зеленої вулиці. І починали не з цього.

Поет підвівся, відійшов до вікна, закурив.

— Я вас розумію, — нарешті озвався він — Розумію... Даруйте. — І так, дивлячись у вікно й глибоко затягуючись димом, сказав: — Але ви заходьте. Напишете щось нове — і заносьте.

Микола більше не заходив. Ні до відомого поета, ні взагалі нікуди вже не носив своїх віршів, змирився, і писалося дедалі менше й тяжче, але часом його сповивав такий-от сентиментально-біснуватий настрій, як тепер, коли він щойно вийшов з лікарні і йому, всіма забутому, уявлялося: стоїть він серед стотисячного стадіону й читає свої тихі вірші про рідне Полісся, про мавок та про тисячолітнього дідка, що живе у корінні старезних дерев, оберігаючи їх від напасті. І тоді в Миколиній душі прокидалися солодкий жаль і всепрощення, і хотілося всіх обійняти.

Захмелілий від весняного вітру, від волі (і слави!), він завернув до Бабиного яру й сів там на лаву, випадково чи ні, але якраз біля самотнього дівчати з книжкою в руках, звичайно ж, вродливого, звичайно ж, розумного, бо читало воно не Сіменона і не Семенова, а леле, читало «Теорію літературознавства», знайому Миколі з університету. І лиш тепер він побачив, що ця дівчина також йому знайома, зустрівач її у коридорах того ж таки столичного університету, який торік мав щастя випустити у світ свого (знаменитого!) вихованця Миколу Погорілого, еге, того самого Погорілого, котрого тепер усяк впізнає на вулиці, на якого озираються всі жінки. Ось і ця відразу одірвалася від книжки, глянула скоса й, налякана таким сусідством, мерщій відсунулась далі, аж повисла на краєчку зеленої лави, поставленої тут не для знаменитих поетів, а для простих смертних. Упізнала, звичайно.

— Привіт, — скромно, без гонору привітався Микола.

Вона подивилась на нього, і дивний звук злетів з її повних, соковитих губ:

— О-о-ов...

Таки впізнала, спершу, мабуть, подумала, що підсів якийсь пришелепок у кролячій шапці, а тепер побачила, що ні, це він, живий Микола Погорілий, який, звичайно, не міг не помічати її раніше, хоч була вона курсом молодша і вони ніколи не перекинулись навіть словом. На «привіті» й скінчилась Миколина хоробрість, і під серце запливав знайомий холод, як завжди, коли він лишався наодинці з красивою дівчиною і не знав, про що говорити.

— Ти звідки такий? — спитала вона.

— Од гілляки відірвався.

— Я так і думала. Або відірвавсь од гілляки, або тільки-но вийшов на волю.

— Ти вгадала.

— А казали, що ти працюєш у музеї.

— Ти цікавилась мною?

— Та ні, просто одна моя подруга була закохана в тебе. Вуха мені продзижчала. Вона так зраділа, що ти лишився у Києві.

— Познайомиш?

— Обов'язково. А мені за це що?

— Підтягну тебе з теорії літературознавства. Професор Христинч поставив мені «відмінно». Він і у вас прийматиме?

— У мене ні.

— Жаль, то золотий чоловік. То коли ти нас познайомиш?

— З професором? — Вона лукаво примружила свої чорні очі.

— Та ні, з подругою.

— Хочеш — зараз? Вона живе поруч.

— Може, я спершу перевдягнуся? — завагався Микола. — А то злякається і розлюбить.

— Не злякається, ти завжди таким був.

— Яким?

— Розхристаний, вим'ятий, а на голові наче ворона гніздо змостила.

— Дякую.

— Прошу, — чемно мовила вона. — Але відкрию тобі одну таємницю: саме цим ти й привабив її. Терпіти не може прилизаних. Хоча їй часто хотілося причепурити тебе, напрасувати, причесати. Чисто жіноче бажання.

— Дивачка якась, — сказав Микола.

— То що — пішли? Шапку й пальто, щоб не лякати людей, можна сюди. — Вона дістала з сумочки целофановий мішечок, і незабаром Микола уже йшов легкий і весняний, тільки закозублі руді чоботи ще тримали його при землі, щоб не знявся і не злетів у небо. Не від щастя — від страху.

— Як її звать? — спитав він.

— Зараз дізнаєшся, потерпи.

Вони перетнули Дорогожицьку й зупинилися біля під'їзду червоного цегляного будинку.

— Почекай трохи тут, — попросила вона. — Тільки дивись не втечи.

— А може, її немає вдома? — з надією спитав Микола, роззираючись окіл, наче й справді прикидав, у який бік чкурнути, поки не пізно.

— Є, ми домовлялися разом піти на лекції. Постій, потерпи хвилинку.

Вона щезла в під'їзді, а Микола переминався з ноги на ногу, впевнений, що зараз дві щebetухи дивляться у вікно, показують на нього пальцями й регочуть. Нічого, хай порегочуть, потім ще будуть каятись. Ось він завершує тріумфальний виступ на стадіоні, тисячі довгоногих загорілих шанувальниць кидаються до нього з квітами, а ці дві пересмішниці кусають себе за лікті десь там на гальорці арени.

Хвилинка, однак, тяглася вже пів години, він зібрався іти, прихопивши целофанового мішечка як сатисфакцію за обман, але тут із темного під'їзду вийшла... Софі Лорен. У нього підігнулись коліна. Темні гарячі очі, повні чуттєві губи, а довга сукня облягала її, як шовковий вітер, що горнеться до кожного вигину тіла.

Вона підійшла до Миколи, впевнена і задоволена собою, ловила його тремтливий погляд, її розсміяні очі питали: ну як? Він вражено зацікавився, упізнавши в цій жінці те бліде дівча, що привело його сюди, симпатичне дівча, може, й не таке бліде, як тепер здавалось Миколі, але диво косметики перетворило сіреньке каченя на яскраву вродливу діву.

— Соня, — сказала вона.

Пізньої ночі вони заблукали в сирецьких ярах, хоч повен місяць світив їм дорогу, а потім переходили зовсім крихітну річечку, струмочок, вважай, і Соня, щоб не замочити сукню, підняла її, оголивши білі, як місячне сяйво, ноги, і тоді Микола поцілував її у великі, поступливі губи, відчуваючи гірко-солодкий смак помади, і сам став тим шовковим вітром, що ні сорому йому, ні зупину, потім вони обоє злилися зі срібною річечкою і текли, текли десь у місячно-білу далину...

Це було десять років тому, але й тепер згадка про ту несамовиту місячну ніч хвилювала його дужче, аніж присутність Софії. Сидячи поруч із нею на кухні, Микола прислухався до тієї далекої ночі, чув, як жебонить крихітна річечка (тепер її вже немає) і як шелестить гладенька сукня, така гладесенька, що втікає з-під пальців.

— Наче вчора було, — сказала Софія. — Безсовісний, кинувся тоді на дівчинку.

— Це я кинувся? — здивувався Микола.

— А хто ж — я?

— Ти. — Він простяг руку, погладив її волосся, провів долонею по щоці. — Ти молодець, смілива дівчинка.

— Ти не скучив за мною?

— Скучив, ходімо. Завтра ввечері я поїду.

— Ходімо, — сказала вона.

Микола подзвонив до Софії на роботу, але чемний чоловічий голос відповів, що вона вже пішла й сьогодні її не буде. Хай йому трясця, і думав же подзвонити з вокзалу, та й з кіностудії було ще не пізно, так ні — вирішив зробити сюрприз.

З віконечка студійної каси йому подали паку новеньких банкнот, і, не гаючи часу, Микола подався у місто, накупив гостинців, набрав «Каберне», а тоді мерщій перейняв таксі й помчав додому, наче Софія сиділа біля вікна і ждала його сюрпризу. Авжеж. Звідки їй знати, що сьогодні він приїде до Києва по аванс (сам тільки вчора дізнався по телефону, що вже нараховано), і чому вона має поспішати у цю порожню квартиру, де задихнутися можна або й очманіти від самоти та котячого крику за стіною.

— А-а-а... а-а-а...

Звичайно, Софія пішла в кіно, до театру чи ще десь, мало куди можна піти (все місто в афішах), а ти, якщо такий хитрий, сиди виглядай, прислухайся, коли клацне у дверях замок.

Він постояв під душем, перевдягнувся, передзвонив знайомим, аби розпитати, що тут діється в Києві, однак нічого нового й певного не почув, крім кількох анекдотів; люди жили, веселилися, метушилися в мізерних клопотах, ходили на роботу, і Микола, який тепер на роботу не ходив, мало кого цікавив. Він знав, що так буде, люди не люблять, коли ти ніде не служиш, і не за те, що ти вільний козак, а тому, що з тебе нічого взяти.

У Стаха телефон мовчав. Жаль, якщо вони не зустрінуться. Стах єдиний із його друзів, кого він справді хотів би зараз бачити, дещо розповісти, а щось і спитати, одне слово, мав чоловічу розмову до нього. Та й заспокоїв би приятеля, що хатина, відписана йому в спадок, стоїть на місці, живеться у ній як у Бога за пазухою.

Миколі сподобалось там відразу, ще тоді, коли Стах відвіз його в село, і хоч давно наслухався спокусливих оповідей про той маєток і побоювався розчарування, як воно здебільша й буває, проте побачене перевершило всі його сподівання. Це, власне, було й не село, а такий собі хутірець, що тулився до річки, доволі широкої, бо кілометрів за десять відсіль її перегачувала гребля електростанції, але тут було тихо

й чисто. У такій благодатній місцині хутірець не розрісся в чимале село тільки тому, що з одного боку його підпирав сосновий ліс, а з другого річка, — ось така золота серединка.

Сільська хата була не нова, проте стояла ще міцно, хоча, оббита дощами й занедбана, просила хазяйських рук. Стахові руки до неї, звісно, не доходили, цей хазяїн, як тільки тут з'являвся, відразу кидавсь до вудок і біг на річку, до якої, слава Богу, можна докинути палицею.

І тоді, коли вони приїхали туди вдвох, Микола ще не встиг роздивитися, що й до чого, а Стах уже виносив з повіточки снасті, хапливо розмотував їх, заплутуючи жилку, щось рвав, зв'язував, гачки сипалися з його рук у бур'ян, яким буйно заросло подвір'я, з коробок розповзалися черв'яки, куплені в Києві на рибальському базарі, а Стах щось в'язав, ладнав, сичав, наколюючись на гачок, не мав коли дістати ножа й зубами перекушував жилку, покрикуючи на Миколу:

— Нумо, старий, не мнися, вари принаду, роби-бігай, щоб я бачив, та швидше ж, бо ти тут зостанешся, а мені післязавтра їхати, май совість, подивися, яка погодка стоїть, знаєш, як зараз клює? Потім тут розкладешся, роздивишся, позамітаєш, покосиш, будеш собі князувати, а зараз не мнися, вари пшоно, та макухи туди побільше, макухи, — підганяв Стах і затискав грузило на волосіні зубами, наче обценьками.

Він був несамовитий у цьому ділі, фанат, але, що цікаво, з його фанатизму пуття було мало, більше виходило сміху, хоч сам Стах невдачі брав близько до серця, після них надовго затихав і тільки кусав свого правого вуса.

— Біжи до баби Марфи, — кричав він, — попроси конопляного насіння, у неї є.

— Якої баби? Хіба ж я знаю її?

— Оно хата, скажеш, що я просив, вона дасть.

— Та незручно мені.

— Чого там незручно! Знаєш, як на запах коноплі йде риба? О-о-о! Ми й бабі на юшку дамо, гайда! — І вже натягував на себе рибальську екіпіровку — зелену брезентову робу, гумові ботфорти та якийсь допотопний капелюх, що в ньому покійна Стахова тітонька, мабуть, підсипала квочку.

Нарешті вибрались до річки, повсідалися поруч на дерев'яному місточку, що підводив од берега до глибини.

— Це часом не ти зробив? — спитав Микола.

— Та де! Коли б то я встиг? Сергій змайстрував. — Казав, наче той Сергій був Миколиним сватом. — Він щороку новий тут вимощує. Навесні в льодохід крига ламає старого, от і доводиться робити все заново. Дерев'яна у нас вистачає. Але тихо! Як будемо баляндрасити, то дідька лисого впіймаємо. Все, мовчок.

Він нажбурляв у воду пшоняної каші з макухою, і тремтячими від нетерплячки руками став розмотувати вудку, і, звичайно ж, загнав у штани гачка, посмикав, посмикав — не слухається, то Стах одірвав жилку і прив'язав нового, а того так і лишив у холоші.

— Не вилазиш — не треба, — сказав він гачкові й раптом верескнув: — Поклало, тягни!

Микола й сам бачив, як його поплавок плавно лягав на воду, підсік, вудлице пружно зігнулося. Підводив рибину до містка, а Стах уже вимахував підсакою, наче ловив у сачок метелика. Чималий підлящик, грамів чотириста, таки затріпотів у підсаці, але, дістаючи його, Стах звалив у воду відкриту коробку з черв'яками. Добре, що біля хати лишили ще одну, запаслися, то Стах збігав, приніс, та на цьому пригоди не скінчилися.

То він перекинув свою вудку навхрест через Миколину і так посплутував жилки, що сам чорт не заплутає, то забувся закрити садок — і сріблястий фунтовий підлящик поплив собі пастися на глибину, та найкумедніша оказія сталась тоді, коли, замахуючись вудкою, як батогом, Стах і сам шубовснув у воду. Відсапуючись та відпльовуючись, він виборсався на берег, стояв мокрий як хлющ, приголомшений і жалюгідний, а побачивши, що Миколу душить сміх, сказав ображено:

— Це ти мене піхорнув. Розігнав усю рибу. — І пішов до хати перевдягатися, чвакаючи важкими гумовими ботфортами.

Тільки завдяки тому, що річка ця справді була багата на рибу, вони впорожні не zostалися. Під вечір пригодувався карась, брав часто, як у ставку, і Стах сказав, що це однієї весни у ближніх селах попроривало ставки і вся риба з повинню пішла в річку. Карась попадався чималий, нагуляний, з ікрою — вистачило на юшку і їм, і бабі Марфі, яка віддячила горнятком козиного молока.

Увечері, коли сиділи на подвір'ї біля багаття і ласували карасями, зайшов Сергій. Це був здоровенний молодий чолов'яга з хижим носом і добрими, сумирними очима. У ньому чулася стримана прихована сила, від якої дужі чоловіки стають повільними і вайлуватими — усе в них повагом, неквапом, майже ліново. Сергій і говорив повільно, так ніби викочував слова зі своїх широких грудей.

Від юшки відмовився, сказав, що на рибу вже не може дивитися, а чарку випив охоче — цідив її теж поважно, не кривлячись, наче густий мед.

— Надовго? — спитав у Стаха.

— У неділю їду. А Микола побуде довше, якщо нудьга не заїсть.

— Відпустка?

— Та ні, взяв роботу з собою. Писатиме.

— Писатиме? — здивувався Сергій. — Що?

— Про тебе, — сказав Стах. — Про браконьєрів.

— Який же з мене браконьєр? Я хоч і кидаю сітку, але тільки для себе. На продаж не ловлю.

— А вудкою не вмієш?

— Нема терпіння.

— Навіщо ж місток щороку майструєш?

— Для тебе, — огризнувся Сергій. — А ти бочку на мене котиш.

Лучче давай ще по одній.

Він знов поволі і всмак випив чарку, сам до себе знизав плечима, наче сильно чомусь здивувався.

— Теж мені, браконьєра знайшов. — Сергій ображено закліпав важкими повіками. — У нас тут один браконьєр. Горобець, ти його знаєш. Той да, той тяга на базар. І в тебе потягне, якщо лежить шось не так. Горобця стережись.

— Ти не лякай Миколу, — сказав Стах. — Йому тут спокій потрібен.

— А чого йому боятися? Тіки шо — зразу до мене. Ніхто не зачепить. Це всі знають. Колись Горобець украв був у мене путанку, то тепер десятому заказуватиме.

— Нам'яв боки? — спитав Стах.

— Не-е-е. Він старший чоловік, не з руки його бити.

— А що?

— Конфіскував у нього всю браконьєрську примусію. І шо — підеш поскаржишся у міліцію? Це все'дно, шо відібрати самогонний апарат.

Мовчи, кума! Ну, сіті він, ясно, дістав нові, але мене обминає десятою дорогою. Я йому сказав, що якщо ще раз зловлю на гарячому, то...

— То що? — спитав Стах.

— Застрелю.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ